

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Tomáš Machurek
advokát
IČO 662 37 823
Jakubská 121/1
60200 Brno

Instituce

Česká pojišťovna a.s.
IČO 452 72 956
Spálená 75/16
11000 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 28

Praha 11. 3. 2019

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 23. 11. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 6. 3. 2012 a zaplacení částky ve výši 151.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení, o námitkách Navrhovatele podaných dne 23. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 6, a námitkách Instituce podaných dne 19. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 5, proti nález finančního arbitra ze dne 9. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 4, takto:

A. Nález finančního arbitra ze dne 9. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 4, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve výroku II. mění a po změně zní:

Instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, je povinna navrhovatel, ■, zaplatit částku ve výši 16.500 Kč (slovy šestnáct tisíc pět set korun českých) s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 3.000 Kč (slovy tři tisíce korun českých) od 12. 11. 2016 do zaplacení a s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 1.000 Kč (slovy jeden tisíc korun českých) od 5. 4. 2017 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci nález.

B. Nález finančního arbitra ze dne 9. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 4, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve výroku III. mění a po změně zní:

Návrh navrhovatele, ■, se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.

C. Námitky navrhovatele, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 23. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 6, proti nález finančního arbitra ze dne 9. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 4, a námitky instituce, Česká pojišťovna a.s., IČO 45272956, se sídlem Spálená 75/16, 110 00 Praha 1, doručené finančnímu arbitrovi dne 19. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 5, proti nález finančního arbitra ze dne 9. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 4, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 9. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 4, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi ve výroci I. a IV. potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy o životním pojištění, kterou s Institucí uzavřel, zejména pro její rozpor se zákonem a pro neurčitost, a vydání bezdůvodného obohacení z neplatné pojistné smlouvy spolu se zákonným úrokem z prodlení.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 9. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 4 (dále jen „Nález“).

Při rozhodování vyšel finanční arbitr ze zjištění, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 6. 3. 2012 pojistnou smlouvu č. ■ označenou jako *Životní pojištění PROFI Invest*, s počátkem pojištění dne 10. 3. 2012 a pojistnou dobou 38 let (dále jen „Pojistná smlouva“), ve které si sjednali investiční životní pojištění pro případ smrti nebo dožití Navrhovatele s garantovanou pojistnou částkou pro případ smrti ve výši 10.000 Kč a měsíční běžné pojistné ve výši 5.000 Kč.

Finanční arbitr nezjistil, že by se součástí Pojistné smlouvy nestaly Všeobecné pojistné podmínky pro životní pojištění ve verzi ŽP-VPP-DIM-0001 (dále jen „Všeobecné pojistné podmínky“) a Doplnkové pojistné podmínky životního pojištění ve verzi ŽP-DPP-DIM-0003 (dále jen „Doplnkové pojistné podmínky“).

Finanční arbitr zjistil, že smluvní ujednání Doplnkových pojistných podmínek, konkrétně čl. 1 body 3.1 a 3.2 Doplnkových pojistných podmínek o strhávání nákladů: „3.1. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o počáteční a správní náklady stanovené podle pojistně technických zásad pojistitele. 3.2. Pojistitel je oprávněn započítat pojistníkovi inkasní náklady za každé zaplacené pojistné“ a čl. 1 body 1.6 a 1.7 Doplnkových pojistných podmínek o strhávání rizikového pojistného za životní pojištění: „1.6. Pojistitel je oprávněn od data počátku pojištění první den každého zúčtovacího období snižovat kapitálovou hodnotu pojištění o rizikové pojistné za základní pojištění. 1.7. Rizikové pojistné za základní pojištění stanoví pojistitel podle pojistně technických zásad pojistitele, především s ohledem na pohlaví a věk pojištěného, pojistnou částku platnou pro aktuální zúčtovací období a na zdravotní stav pojištěného k datu sjednání pojištění nebo k datu poslední změny pojistné částky nebo pojistného“ jsou neplatná podle § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění ke dni uzavření Pojistné smlouvy (dále jen „starý občanský zákoník“), protože jsou neurčitá.

Při posuzování oddělitelnosti neplatných smluvních ujednání od ostatních částí Pojistné smlouvy finanční arbitr musel dovést neplatnost Pojistné smlouvy jako celku, neboť nezjistil, že by bylo možné oddělit neplatná ujednání o nákladech a rizikovém pojistném od ostatních ujednání Pojistné smlouvy, protože nedovodil vůli Instituce uzavřít Pojistnou smlouvu, která by poskytovala Navrhovateli pojistnou ochranu a správu investice bezúplatně.

Po posouzení námítky promlčení, kterou Instituce v řízení důvodně vznesla k nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení, finanční arbitr uložil Instituci povinnost zaplatit Navrhovateli z titulu bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy částku nepromlčeného pojistného tedy částku 10.000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % p.a. z částky 3.000 Kč od 12. 11. 2016 do zaplacení a s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % p.a. z částky 1.000 Kč od 5. 4. 2017 do zaplacení.

Protože finanční arbitr nezjistil, že by pojištění sjednané Pojistnou smlouvou bylo ukončeno a Navrhovatel nebyl povinen hradit pojistné, dovedl právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy ve výroku Nálezu.

3. Námítky Navrhovatele

Námítky Navrhovatele směřují proti výroku III. Nálezu.

Navrhovatel souhlasí se zjištěním neplatnosti Pojistné smlouvy. Navrhovatel namítá, že se finanční arbitr měl zabývat dalšími neplatnými ujednáními Pojistné smlouvy, zejm. ustanovením o odkupném, o poplatku za správu portfolia, za evidenci podílových jednotek a jiných nákladech.

Navrhovatel namítá zásadní rozpor mezi obsahem Pojistné smlouvy a vůlí Instituce, kdy písemné znění Pojistné smlouvy neumožňuje Instituci účtovat náklady a rizikové pojistné, ačkoliv tak od počátku trvání pojištění činila. Navrhovatel argumentuje, že alokoval 100 % pojistného do kapitálové hodnoty negarantované tvořené podílovými jednotkami vnitřních fondů, přičemž pojistné podmínky neumožňují snižovat tuto kapitálovou hodnotu o žádné závazky vyplývající ze sjednaného základního pojištění. Rozpor mezi písemným obsahem Pojistné smlouvy a vůlí Instituce činí podle tvrzení Navrhovatele Pojistnou smlouvu neplatnou ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku.

Navrhovatel namítá, že se finanční arbitr nevypořádal s vadami předmluvní fáze, kdy Navrhovatel nebyl informován o poplatkové struktuře produktu a byl mylně informován o spořicí charakteru Pojistné smlouvy. Navrhovatel odkazuje na kampaň „Takové lepší spoření“ a na rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 8. 3. 2018, č. j. 25 Co 430/2017 - 190, podle kterého by měl finanční arbitr dovodit absolutní neplatnost Pojistné smlouvy pro rozpor se zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

Navrhovatel namítá, že rozhodnutí finančního arbitra je nezákonné, protože finanční arbitr nezjistil řádně stav zaplaceného pojistného k datu vydání Nálezu, přestože měl znalost o tom, že pojištění trvá a výše zaplaceného pojistného se tak každý měsíc mění. Navrhovatel namítá, že si finanční arbitr měl aktivně u Instituce obstarat výpis zaplaceného pojistného.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nezjistil informace ke kampani „Takové lepší spoření“ a neopatřil záznam o potřebách a požadavcích, jak navrhoval Navrhovatel a neprovedení těchto důkazů řádně nezdůvodnil.

Navrhovatel namítá, že Instituce měla vědomost o možné neplatnosti Pojistné smlouvy, což Navrhovatel dovozuje z rozporu obsahu Pojistné smlouvy s vůlí Instituce, z vědomého nesjednání výše nákladů, poplatků a rizikového pojistného v Pojistné smlouvě, uzavření Pojistné smlouvy v rozporu se zákonem (Instituce nejpozději od 14. 5. 2012 v souvislosti se zveřejněním úředního sdělení České národní banky ze dne 2. 5. 2012, v částce 6/2012, věděla, že je povinna poskytnout informace o struktuře pojistného v členění na položku rizikovou, rezervotvornou a nákladovou a sdělit jasný způsob výpočtu odkupného).

Navrhovatel dále argumentuje, že námitku promlčení vznesla Instituce v rozporu s dobrými mravy. Navrhovatel namítá, že finanční arbitr ignoroval rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1003/2014, podle kterého je třeba vzít v úvahu i okolnosti, za nichž se formovaly vztahy mezi účastníky. Finanční arbitr musí podle tvrzení Navrhovatele zohlednit důvody neplatnosti Pojistné smlouvy spočívající výlučně na straně Instituce, nerovné postavení Navrhovatele jako spotřebitele vůči Instituci a časovou asymetrii plnění z Pojistné smlouvy, z níž profituje výlučně Instituce, která neplatnost způsobila. Podle Navrhovatele Instituce vznáší námitku promlčení vůči plnění, které jí v případě platnosti Pojistné smlouvy nemělo připadnout, protože Navrhovatel alokoval celé pojistné do kapitálové hodnoty negarantované tvořené podílovými jednotkami vnitřních fondů, a proto připuštěním námitky promlčení Instituce získá více, než by získala v případě platnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr dále nezohlednil skutečnost, že promlčecí doba by uplynula v okamžiku, kdy se Navrhovatel cítil být plně vázán Pojistnou smlouvou. Finanční arbitr nezohlednil rovněž zásadu poctivosti zakotvenou v § 6 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Navrhovatel také odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010, ve kterém soud judikoval, že námitku

promlčení může vznést pouze osoba, která se dovolává právní jistoty v dobré víře. Navrhovatel namítá, že Instituce v dobré víře námitku promlčení nevznáší.

Navrhovatel na základě výše uvedeného požaduje, aby finanční arbitr Nález změnil a rozhodl tak, že Instituce je povinna zaplatit Navrhovateli částku odpovídající uhrazenému pojistnému k datu vydání Nálezu po odečtení částky přiznané Nálezem se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 151.000 Kč od 12. 11. 2016 do zaplacení.

4. Námítky Instituce proti Nálezu

Instituce namítá, že zjištění a závěry finančního arbitra, které dovodil v Nálezu, odporují právním předpisům a ustálené judikatuře, a že Nález spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Instituce argumentuje, že podmínka určitosti je kladena na veškeré právní úkony stejně, nelze tedy rozlišovat ani klást jiné nároky na určitost právního úkonu ani s ohledem na to, kdo jej činí (zda právnická osoba, fyzická osoba, spotřebitel či pojišťovací zprostředkovatel) ani s ohledem na to, o jaký právní úkon se jedná (zda uzavření pojistné smlouvy, smlouvy o dílo, inominátní smlouvy, odstoupení od smlouvy, poskytnutí ručení atd.).

Instituce namítá, že předpokladem určitosti právního jednání je označení jeho předmětu takovým způsobem, aby byl nezaměnitelně rozpoznatelný od předmětů jiných. Právní úkon nelze považovat za neurčitý jenom proto, že neobsahuje náležitost, kterou obsahovat nemusí, tedy která není právním předpisem stanovena nebo účastníky sjednána jako nezbytná obsahová část právního úkonu. Instituce tvrdí, že právní předpisy v době uzavření Pojistné smlouvy nevyžadovaly, aby počáteční, správní či inkasní náklady byly stanoveny přesnou částkou. V mnoha případech účastníci právních vztahů nechtějí stanovit či sjednávat přesné částky – výše nákladů či plnění, ale tyto chtějí stanovit pouze způsobem, jak se vypočtou nebo určí, jako např., že: (a) plnění bude v rozsahu vzniklé škody – např. u pojistných smluv vůči vzniku škody, (b) budou nahrazeny veškeré účelně vynaložené náklady druhé smluvní strany, (c) plnění bude určeno jako průměr nějakých ekonomických ukazatelů – např. u investičních smluv, (d) plnění či náklady budou upravovány, resp. indexovány o inflaci – např. u většiny smluv s delším předpokládaným horizontem jejich platnosti, (e) protiplnění bude navázáno na tržní okolnosti, které nastanou v budoucnu – např. u klouzavých úvěrových smluv, kdy úrok je navázán na pohyblivou sazbu, např. PRIBOR + 5%. Pokud by právní předpisy vyžadovaly určení přesné částky, bylo by subjektům práva znemožněno uzavírat velké množství smluv či ujednání (včetně všech výše uvedených). Rovněž žádný právní předpis ani v době uzavření Pojistné smlouvy ani aktuálně nevyžaduje, aby veškeré právní vztahy byly uniformní, tj. aby nemohlo docházet k individualizaci podmínek, aby např. pojišťovna nemohla spočítat výši svého rizika či výši svých nákladů s ohledem na individuální parametry svého zákazníka. Naopak pojišťovnictví jako takové je postaveno na ohodnocení a zvážení rizik konkrétního případu. Je tedy zcela absurdní požadovat, aby pojišťovna stanovila stejné parametry pro všechny své klienty a zákazníky (bez ohledu např. na objem motoru automobilu a jeho stáří u havarijního pojištění či stáří klienta a jeho zdravotní stav u životního pojištění). Pojišťovny, včetně Instituce, nesmí mezi svými klienty a zákazníky diskriminovat, což ovšem nelze zaměňovat s požadavkem na uniformitu.

Instituce argumentuje, že produkt investičního životního pojištění je svojí logikou a nastavením postaven právě na individualizaci – je zcela specifické, jak velké je riziko vzniku pojistné události (s ohledem na specifika pojištěného), jaké je riziko a výnos investiční složky (s ohledem na rozhodnutí pojistníka jaký bude mix, do kterého se bude investovat), jaká je výše pojistného (s ohledem na výše uvedené i na rozsah prostředků, které klient na daný produkt alokuje), jakož je i s ohledem na výše uvedené zcela zřejmé, že náklady (ať již počáteční, správní nebo inkasní) spojené s jednotlivými případy, resp. pojistkami jsou různé. Individualizace pojistného vztahu každého konkrétního zákazníka ze strany Instituce, kterou předvídá i zákon č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů,

ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“) přitom vylučuje (nebo minimálně nevyžaduje ani neodůvodňuje), aby byly počáteční a správní náklady, složka rizikového pojistného nebo výše plnění (odkupného) stanovovány pro každého stejnou fixní částkou a předem. Proto počáteční a správní náklady, rizikové pojistné i pojistné plnění (odkupné) Instituce kalkuluje s přihlédnutím k individuálním parametrům případu podle pojistně technických zásad Instituce. S obdobným způsobem určení přitom počítá sám zákon o pojistné smlouvě při definici odkupného. V § 3 písm. x) zákona o pojistné smlouvě stanoví, že odkupným se rozumí část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně matematickými metodami k datu zániku pojištění.

Instituce tvrdí, že součástí pojistného jsou přirozeně i náklady související s Pojistnou smlouvou, jejichž existence vyplývá z Všeobecných pojistných podmínek i Doplňkových pojistných podmínek. Náklady jsou zahrnuty ve výši pojistného stanoveného podle pojistně technických zásad takovým způsobem, aby jejich výše umožňovala Instituci splnit své závazky obsažené v Pojistné smlouvě. Instituce argumentuje, že konkrétní částky (náklady) pojištění vychází z interního nastavení pojistně matematických zásad pojistitele, přičemž v době uzavření Pojistné smlouvy Instituci nevyplývala povinnost o těchto zásadách Navrhovatele informovat.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel svým podpisem na Pojistné smlouvě potvrdil, že mu byly předány jak Všeobecné pojistné podmínky a Doplňkové pojistné podmínky a že se s jejich obsahem seznámil. Navrhovateli tak byla existence počátečních a správních nákladů známa již od počátku a Navrhovatel měl dostatečné informace o nákladovosti produktu.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel měl možnost, pokud by naznal, že informace, které dostal od zprostředkovatele či přímo od Instituce, pro něj nejsou dostatečné, neobjasňují mu relevantně způsob a výši výpočtu počátečních a správních nákladů spojených s Pojistnou smlouvou, příp. další ujednání a parametry sjednaného produktu, buď rovnou využít výpovědi Pojistné smlouvy do 2 měsíců od sjednání, nebo se dovolat relativní neplatnosti právního úkonu, což však neučinil.

Instituce argumentuje, že ujednání o strhávání počátečních a správních nákladů podle čl. 1 bod 3 Doplňkových pojistných podmínek je dostatečně určité a není důvod je považovat za neplatné.

Instituce odmítá závěr finančního arbitra o neurčitosti ujednání o rizikovém pojistném a odkazuje na § 66 odst. 2 písm. g) zákona o pojistné smlouvě, podle kterého musí být zájemci před uzavřením pojistné smlouvy týkající se pojištění osob oznámena informace o výši pojistného za každé sjednané soukromé pojištění včetně doplňkového soukromého pojištění, nikoliv však informace o rozčlenění takového pojistného. Instituce jako příklad uvádí pojištění stavby pro případ působení několika různých pojistných nebezpečí, které také není v rámci pojistného dále strukturováno, byť není zřejmé, která část pojistného se vztahuje např. k pojištění stavby pro případ požáru a která k pojištění pro případ povodně.

V případě životního pojištění by s ohledem na jeho dlouhodobost neměla informace o členění pojistného ani dostatečnou vypovídací hodnotu. Výše pojistného totiž závisí na parametrech pojištění, jakými jsou např. vstupní věk pojištěného, sjednaná pojistná doba a sjednaná pojistná částka a výši rizikového pojistného za pojištění pro případ smrti, která se mění každý rok v závislosti na věku pojištěného. Ačkoliv se rozklad pojistného v průběhu trvání pojištění mění, běžné pojistné, které hradí klient, je stále ve stejné výši.

Instituce namítá, že tyto změny nejsou vyjádřeny číselně ve smluvní dokumentaci, jelikož jsou specifické pro každou pojistnou smlouvu. Instituce argumentuje, že právě proto, aby pojistník obdržel aktuální informaci o stavu svého pojištění, zakládá mu § 58 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě právo kdykoliv během trvání soukromého pojištění požadovat po pojistiteli sdělení o tom, kolik by činila výše odkupného.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel měl vědomost o důvodech údajné absolutní neplatnosti již v okamžiku uzavření Pojistné smlouvy, neboť již v tomto okamžiku věděl o veškerých

skutečnostech, na kterých nyní svou argumentaci o údajné neplatnosti Pojistné smlouvy zakládá. Námitky Navrhovatele se týkají obsahu smluvní dokumentace, kterou měl při podpisu k dispozici. Veškeré úhrady provedl Navrhovatel po uzavření Pojistné smlouvy, ode dne každé úhrady proto s ohledem na výše uvedené běží nejen objektivní, ale i subjektivní promlčecí lhůta. Instituce odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009.

Instituce argumentuje, že pokud je Pojistná smlouva absolutně neplatná, je i Navrhovatel povinen Instituci vydat to, co na jejím základě přijal, tj. peněžitou náhradu odpovídající pojistnému krytí a možnosti investovat a zhodnotit část pojistného plnění, které mu Instituce poskytovala. Instituce argumentuje, že byla po celou dobu trvání pojištění připravena v případě pojistné události poskytnout Navrhovateli sjednané pojistné plnění, současně nakupovala podílové jednotky Navrhovatelem zvoleného fondu. Navrhovatel se tak na úkor Instituce obohatil o náklady, které byla Instituce nucena vynaložit na uvedené činnosti. Instituce uzavírá, že bezdůvodné obohacení na straně Navrhovatele představují i náklady, které vynaložila na uzavření Pojistné smlouvy.

Instituce argumentuje, že z textu Pojistné smlouvy včetně Všeobecných pojistných podmínek a Doplnkových pojistných podmínek vyplývá, že Navrhovatel chtěl vstoupit do smluvního vztahu s Institucí a projevil vůli k úhradě nákladů se sjednaným způsobem výpočtu. Pojistné technické zásady v době uzavření Pojistné smlouvy objektivně existovaly a s odkazem na ně je smluvní strany učinily součástí jejich ujednání (součástí Pojistné smlouvy).

Instituce argumentuje, že smlouvy mají být primárně vykládány jako platné. To je potvrzeno i soudní praxí, která vychází ze zásady *pacta sunt servanda*, a proto i případný výklad smluv v pochybnostech má a priori směřovat k zachování platnosti smlouvy v případě, kdy jsou možné výklady pozitivní i negativní. Instituce odkazuje na judikaturu Ústavního soudu k otázce neurčitosti smluv a principu autonomie smluvních stran.

Instituce tvrdí, že konstatování absolutní neplatnosti, ať celkové či částečné, je proto třeba považovat za krajní řešení, představující významný negativní zásah do ochrany smluvních vztahů. Vždy je přitom třeba zkoumat skutečnou vůli účastníků smluvního vztahu, která má prioritu před formálním projevem této vůle. Skutečná vůle stran je v daném případě jednoznačná. Obě strany chtěly vstoupit do smluvního pojistného vztahu a dospěly ke shodě ohledně jeho esenciálních náležitostí.

Instituce namítá rozpor mezi tvrzením Navrhovatele o neplatnosti Pojistné smlouvy a jeho faktickým jednáním, kdy nadále hradí pojistné. Instituci tím, že uhrazené pojistné umisťuje podle Navrhovatelem určené investiční strategie, vznikají průběžně další náklady. Instituce požaduje, aby finanční arbitr toto zohlednil a nevycházel mechanicky z vratky plnění, které však Instituce v této výši nemá (neboť za uhrazené pojistné nakoupila v souladu s pokyny Navrhovatele podílové jednotky vnitřního fondu vedené na účtu pojistníka a jejich hodnota není stejná jako uhrazené pojistné).

Instituce navrhuje, aby finanční arbitr Nález změnil tak, že návrh Navrhovatele se v celém rozsahu zamítá.

5. Vyjádření Navrhovatele k Námitkám Instituce

Navrhovatel argumentuje, že nezpochybňuje individuální povahu pojistných smluv, ta však nemůže znamenat libovůli Instituce k účtování nákladů a poplatku a rizikového pojistného. Nákladové a rizikové složky Pojistné smlouvy musejí být transparentně a jednoznačně sjednány v Pojistné smlouvě včetně jejich výše a způsobu výpočtu, neboť ovlivňují výši kapitálové hodnoty. Navrhovatel namítá, že Instituce nesdělila při uzavírání Pojistné smlouvy výši rizikového pojistného jako ceny za převzetí rizika v rozporu s úmyslem zákonodárce. Skutečnost, že Navrhovatel převzal spolu s Pojistnou smlouvou i Všeobecné a Pojistné podmínky nedokazuje, že jej Instituce seznámila s nákladovou strukturou Pojistné smlouvy.

Navrhovatel nesouhlasí s tvrzením Instituce, že pojistnou ochranu je nutné považovat za plnění Instituce poskytované Navrhovateli. Navrhovatel rovněž nesouhlasí s tím, že část pojistného byla spotřebována na investiční službu, protože poplatky spojené s vnitřními fondy nebyly řádně sjednány.

6. Vyjádření Instituce k Námitkám Navrhovatele

Instituce namítá, že v projednávané věci žádné okolnosti nenasvědčují tomu, že by námitku promlčení zneužila v rozporu se zákonným účelem. Instituce rovněž odmítá námitku Navrhovatele, že se na jeho úkor obohatila úmyslně, když má stále za to, že Pojistná smlouva má všechny náležitosti a je platná.

7. Řízení o námitkách

Zákon o finančním arbitrovi zaručuje podle § 16 odst. 1 stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu; včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nálezu potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele a Instituce jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu.

Finanční arbitr nepovažuje za nutné znovu definovat a vykládat veškerá ujednání Pojistné smlouvy tak, jak učinil v Nálezu ani vyjadřovat se k těm námitkám Navrhovatele a Instituce, které vznesli již v řízení o Nálezu a nedoložili je jinými podklady. Smyslem vypořádání tvrzení účastníků řízení a hodnocení podkladů v řízení před finančním arbitrem není, stejně jako v řízení soudním, podrobné vyvracení každého tvrzení účastníků a provádění každého předloženého či označeného podkladu. V tomto směru finanční arbitr odkazuje na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, že „[n]ení porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná“.

Finanční arbitr vedle posouzení správnosti Nálezu současně posoudil, zda v řízení postupoval v souladu se zákonem a ostatními právními předpisy, především zda byl k vydání Nálezu příslušný, zda nepřekročil svou pravomoc, zda v řízení postupoval v souladu s procesně-právními předpisy, zejména zda dbal a šetřil práv účastníků řízení, jednal v souladu se zásadou legitimního očekávání, nezneužil správního uvážení, účastníky řízení řádně poučoval či zda neporušil některou další ze základních zásad činnosti správních orgánů vtělených do úvodních ustanovení správního řádu, případně jestli k takovému závěru není alespoň důvodné podezření.

Finanční arbitr současně odmítá tvrzení Navrhovatele o nečinnosti finančního arbitra v řízení o Nálezu za situace, kdy finanční arbitr postupoval v řízení tak, aby zjistil řádně skutkový stav, vyzýval proto účastníky řízení opakovaně k předložení podkladů a vyjádření, aby odstranil případné nejasnosti v jejich vyjádřeních nebo aktualizoval skutkový stav či reagoval na novou argumentaci či úpravu procesního návrhu. Finanční arbitr k výzvě Navrhovatele k opatření proti nečinnosti ze dne 22. 5. 2017, č. evid. FA/12676/2017, neshledal, že by byl nečinný, když Instituci v této době běžela řádně prodloužená lhůta k vyjádření se k návrhu Navrhovatele a předložení podkladů do dne 2. 6. 2017. Dne 24. 5. 2017 a 26. 5. 2017, evid. č. FA/12925/2017 a FA/13174/2017 předložila Instituce své vyjádření a podklady

k řízení. Finanční arbitr následně Instituci vyzval k předložení dalších podkladů v řízení před finančním arbitrem. Instituce dne 29. 8. 2017 předložila v řízení další podklady, které finanční arbitr analyzoval a na základě kterých sdělil dne 19. 9. 2017, evid. č. FA/10730/2017, Navrhovateli své předběžné právní posouzení. Navrhovatel reagoval na předběžné právní posouzení finančního arbitra svým vyjádřením ze dne 4. 10. 2017, evid. č. FA/25979/2017, ve kterém upravil svůj procesní návrh o eventuální petit a předložil rozsáhlé právní stanovisko s další argumentací a další podklady. Finanční arbitr následně vyzval Navrhovatele dne 18. 10. 2017, evid. č. FA/30930/2017, k předložení podkladů a vyzval jej k seznámení se s podklady pro vydání nálezu, se kterými se seznámil dne 8. 11. 2017. Navrhovatel následně zaslal dne 7. 12. 2017, evid. č. FA/28335/2017, své vyjádření po seznámení se spisem, ke kterému současně přiložil nové podklady týkající se plateb pojistného za období od 18. 11. 2016. Finanční arbitr následně vyzval Instituci dne 6. 2. 2018, č. j. FA/SR/ZP/1886/2016 - 1, k předložení podkladů ke sporným tvrzením Navrhovatele. Instituce předložila tyto podklady a finanční arbitr následně po analýze dalších podkladů vydal v řízení Nález.

Finanční arbitr ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 9. 7. 2018 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu přikazuje § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, její složitosti, průběžnému doplňování argumentace a podkladů ze strany Navrhovatele je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy, jak mu ukládá § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, respektoval přitom zásadu legitimního očekávání (§ 2 odst. 4 správního řádu).

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 68 správního řádu). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval, a vypořádání se se všemi relevantními podklady, které měl finanční arbitr k dispozici od účastníků řízení a které si v řízení i sám vyžádal. Nález byl doručen Navrhovateli dne 9. 7. 2018 a Instituci dne 10. 7. 2018.

Finanční arbitr po posouzení průběhu řízení a všech úkonů v řízení s ohledem na výše uvedené nezjistil, že by v řízení nepostupoval v souladu s právními předpisy a nerespektoval při tom rovněž zásady řízení před finančním arbitrem podle zákona o finančním arbitrovi a zásady správního řízení obsažené v § 2 – 8 správního řádu.

7.1 Neplatnost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném

Finanční arbitr nevyložil ani nedovodil, že počáteční, správní náklady a rizikové pojistné musí být vyjádřeny přesnou částkou, ale vyložil, že s přihlédnutím k zákonnému požadavku určitosti musí být náklady upraveny takovým způsobem, ze kterého bude nepochybná jejich výše, např. 10 % ročního pojistného nebo vzorec, na základě kterého by byla výše těchto nákladů určitelná atd.

Finanční arbitr znovu odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 19. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 573/2005, že „[z]ávěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit“, tedy že právní úkon je určitý, pokud lze jeho obsah zjistit výkladem.

Způsob, jakým jsou náklady a rizikové pojistné upraveny v Doplňkových pojistných podmínkách však nedává jakékoliv výkladové vodítko pro určení jejich faktické výše, protože čl. 1 bod 3.1, 3.2, 1.6 a 1.7 Doplňkových pojistných podmínek odkazují na pojistné technické zásady, které Pojistná smlouva, Všeobecné pojistné podmínky ani Doplňkové pojistné podmínky blíže nevymezují, a tudíž nelze jejich obsah poznat, a to ani za pomoci

výkladových pravidel. Daná ujednání čl. 1 bodu 3.1, 3.2, 1.6 a 1.7 jsou proto ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neurčitá, závisí-li určení nákladů a rizikového pojistného na pojistně technických zásadách, které Pojistná smlouva, Všeobecné ani Doplňkové pojistné podmínky nedefinují.

Skutečnost, že právní předpisy nestanoví náklady, poplatky a rizikové pojistné jako podstatnou náležitost pojistných smluv, neznamená, že by smluvní strany pojistné smlouvy neměly povinnost dodržovat obecné náležitosti kladené na každý právní úkon, tedy jeho určitost a srozumitelnost. K argumentaci Instituce pojištěním stavby, kde též není pojistné rozloženo na platby za různá pojistná rizika, finanční arbitr poukazuje na skutečnost, že je nutné rozlišovat mezi pojištěním, které je rezervotvorné, a pojištěním, které není rezervotvorné. Pojištění stavby není pojištěním rezervotvorným, tj. při výpovědi tohoto pojištění pojišťovna nevyplácí žádné odkupné, neboť celé pojistné je spotřebováno na krytí rizik a poplatky. Naproti tomu Pojistná smlouva je pojištěním rezervotvorným, tj. pojišťovna nespoteřebává celé zaplacené pojistné na krytí rizik a poplatků, ale vytváří rezervu, resp. kapitálovou hodnotu Pojistné smlouvy, která je Navrhovateli vyplacena v případě dožití nebo kterou poníženu o poplatky vyplatí Navrhovateli v případě předčasného ukončení pojištění. Z výše uvedeného je tedy patrné, že výše strhávaného rizikového pojistného a poplatků (nákladů) má podstatný vliv na výši plnění při dožití či na výši odkupného. Z tohoto důvodu finanční arbitr konstatuje, že u Pojistné smlouvy není ujednání o strhávání nákladů nebo rizikového pojistného žádným minoritním ujednáním, jak Instituce argumentuje, ale je ujednáním zásadním, pro nějž není požadavek na určité sjednání nepřiměřený.

Finanční arbitr souhlasí s Institucí, že každá pojistná smlouva o životním pojištění má svůj individuální charakter daný pojistným produktem, výší pojistného, frekvencí placení pojistného, výší pojistné částky pro smrt, případnými dalšími úrazovými připojištění, nicméně tato individualizace nespočívá v tom, že pojistník má s Institucí možnost si individuálně dohodnout výši nákladů a rizikového pojistného, ale v tom, že Instituce podle parametrů pojistné smlouvy a podle své metodiky (pojistně matematických metod) vypočte výši nákladů a rizikového pojistného.

Finanční arbitr je přesvědčen, že odkazují-li ujednání Doplňkových pojistných podmínek na dokument (pojistně technické zásady) obsahující způsob výpočtu nákladů a rizikového pojistného, který je Navrhovateli objektivně nepřístupný (finanční arbitr na základě vyjádření Instituce zná pouze mechanismus výpočtu počátečních a správních nákladů) a se kterým Instituce Navrhovatele před uzavřením smlouvy neseznámila, jedná se o způsob ujednání nákladů a rizikového pojistného, který je neurčitý a ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku neplatný.

Skutečnost, že se rizikové pojistné na smrt v čase mění, nevylučuje možnost přesného sjednání výše rizikového pojistného na jednotlivé roky, např. tabulkou s rozepsanou výší rizikového pojistného v jednotlivých letech podle věku pojistníka.

Finanční arbitr tak setrvává na závěru, že ujednání čl. 1 body 1.6, 1.7, 3.1 a 3.2 Doplňkových pojistných podmínek o strhávání rizikového pojistného, počátečních, správních nákladů jsou neurčitá, a tudíž neplatná ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku.

7.2 Absolutní neplatnost Pojistné smlouvy

K námitce Instituce, že se finanční arbitr nepokusil o pozitivní výklad Pojistné smlouvy, finanční arbitr konstatuje, že nerozporuje, že vyslovení absolutní neplatnosti, při které dochází k omezení autonomie vůle, by mělo sloužit jako *ultima ratio*. Finanční arbitr rovněž nerozporuje jednu ze základních zásad soukromého práva o přednosti výkladu právního úkonu, který zachová jeho platnost (např. závěry Ústavního soudu v nálezu ze dne 3. 8. 2011, sp. zn. II. ÚS 3381/10). Finanční arbitr nicméně trvá na svém závěru, že Pojistná smlouva trpí zásadními vadami, které není možné zhojit ani výkladem, proto musí

konstatovat, že napadená ujednání Pojistné smlouvy, resp. Všeobecných a Doplňkových pojistných podmínek jsou ve smyslu § 37 odst. 1 starého občanského zákoníku pro neurčitost neplatná. Finanční arbitr v Nálezu v rámci posouzení oddělitelnosti neplatných ujednání Pojistné smlouvy rovněž zohlednil vůli stran sporu, když dovodil, že Instituce by bez těchto ujednání Pojistnou smlouvu neuzavřela, protože pro ni představují podstatnou složku vlastní ekonomické činnosti. Finanční arbitr již v Nálezu (zejm. v části 5.5.4) řádně odůvodnil, z jakých důvodů nejsou neplatná ujednání o počátečních a správních nákladech a rizikovém pojistném oddělitelná od ostatních ujednání Pojistné smlouvy. Finanční arbitr nemohl z ničeho dovodit, že nebylo smluvní vůlí Instituce strhávat si náklady podle pojistně technických zásad, a že pro ni toto ujednání nebylo klíčové.

Finanční arbitr tedy trvá na svém závěru učiněném v Nálezu o neoddělitelnosti ujednání o nákladech a rizikovém pojistném a neplatnosti Pojistné smlouvy jako celku.

Pokud Navrhovatel souhlasí se závěrem finančního arbitra o absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy, ale nesouhlasí s důvody, kvůli kterým finanční arbitr shledal neplatnost Pojistné smlouvy (Navrhovatel argumentuje vadami předsmluvní fáze, rozporem obsahu Pojistné smlouvy s vůlí Instituce atd.) odkazuje finanční arbitr na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 191/12, ve spojení s rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 3. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1564/2010, ve kterém soud judikoval, že „[z]a nedůvodnou pak považuje dovolací soud námitku dovolatele, že se odvolací soud nevypořádal se závěrem soudu prvního stupně, že smlouva o půjčce je neplatná i podle ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. Shledal-li totiž odvolací soud neplatnost smlouvy o půjčce z důvodů podle ustanovení § 196a odst. 1 obch. zák. nebylo pro rozhodnutí ve věci potřebné, aby zkoumal, zda je neplatná i z jiného důvodu“ a dále též na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 705/2001, ve kterém soud judikoval, že „[o]tázka právního posouzení skutkových zjištění, která soud učinil, je pouze věcí soudu, přičemž soud není vázán právními závěry, které z těchto skutkových zjištění učinil účastník řízení. Jestliže tedy soud dospěl k tomu závěru, že tvrzení žalované o neplatnosti smlouvy je důvodné, není již rozhodující, že shledal jiný důvod neplatnosti, než ke kterému dospěla žalovaná. Jinými slovy, jestliže soud prvního stupně ze skutkových zjištění o obsahu posuzované smlouvy dovodil, že těmto skutkovým zjištěním je třeba přiřadit jako důvod neplatnosti smlouvy neurčitost předmětu plnění, nikoli nemožnost plnění (jak kvalifikovala uvedená skutková tvrzení žalované), nelze mu vytýkat nesprávné právní posouzení z hlediska porušení zásady koncentrace řízení. Jak správně uvedl odvolací soud, právní závěry žalované nejsou pro posouzení jejích námitek rozhodné. Rozhodná jsou pouze její skutková tvrzení a tato tvrzení závěr, že je smlouva neplatná, obsahovala“.

Vzhledem k výše uvedenému již finanční arbitr považuje za rozporné se zásadou procesní ekonomie, aby se detailně vypořádával s argumentací Navrhovatele o rozporu obsahu Pojistné smlouvy s vůlí Instituce, tvrzenými vadami předsmluvní fáze, případnými dalšími tvrzenými důvody, které Navrhovatel uvedl pro absolutní neplatnost Pojistné smlouvy, neboť finanční arbitr dovodil absolutní neplatnost již pro neurčitost nákladové struktury Pojistné smlouvy, a další zjištění by již neměla žádný vliv na závěr o absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy.

7.3 K tvrzení o nezjištění výše zaplaceného pojistného

K námitce Navrhovatele o nezjištění přesné výše zaplaceného pojistného finanční arbitr odkazuje, že důkazy by především měl předkládat ten účastník řízení, který se něčeho dovolává. Zákon o finančním arbitrovi neukládá, aby finanční arbitr vyžadoval doklady pouze po instituci a nikoliv po navrhovateli, naopak podle § 10 odst. 1 písm. d) zákona o finančním arbitrovi má návrh na zahájení řízení obsahovat důkazy, tj. zákon o finančním arbitrovi počítá s tím, že navrhovatel bude skutečnosti aktivně dokládat.

Finanční arbitr chápe procesní opatrnost Navrhovatele, který dále platí pojistné i do Pojistné smlouvy, o které je přesvědčen, že je neplatná, ale vzhledem k tomu, že toto je procesní

rozhodnutí Navrhovatele, je třeba, aby Navrhovatel vzal na vědomí i jeho důsledky, tj. pokud Navrhovatel stále pojistné platí, je nezbytné, aby ho po každé platbě sám bez výzvy dokládal. Finančnímu arbitrovi není známa jakákoliv překážka bránící Navrhovateli, aby potvrzení o každé platbě pojistného finančnímu arbitrovi zaslal.

Finanční arbitr nemůže u rozhodování o výši bezdůvodného obohacení presumovat, že Navrhovatel platí pojistné, ale může pouze přiznat bezdůvodné obohacení, které bylo v řízení prokázáno. Samotná skutečnost, že pojištění sjednané Pojistnou smlouvou trvá, jakkoliv neprokazuje skutečnost, že Navrhovatel platí pojistné, neboť finanční arbitr z úřední činnosti ví, že pojistník nemusí platit pojistné mnoho měsíců, než dojde k zániku pojištění pro neplacení, nebo se pojistník může s pojistitelem dohodnout na splátkovém kalendáři (tj. být v platbách pojistného v prodloužení, aniž by to bylo spojeno se zánikem pojištění) nebo může pojištění přejít do redukce, tj. stavu, kdy pojistník není povinen platit pojistné.

Navrhovatel platí pojistné měsíčně, tj. není realizovatelné a ani v souladu se zásadou hospodárnosti řízení a proporcionality, aby finanční arbitr vyzýval na doložení každého zaplaceného pojistného buď Navrhovatele, nebo Instituci a následně s nově shromážděnými podklady druhého účastníka seznamoval. Finanční arbitr zdůrazňuje, že podle § 12 odst. 6 zákona o finančním arbitrovi má Instituce 15 dnů na předložení podkladů k výzvě finančního arbitra a v odůvodněných případech si může požádat o prodloužení lhůty.

Finanční arbitr uzavírá, že rozhodl věcně správně, když přiznal Navrhovateli jen vydání bezdůvodného obohacení, které bylo prokázáno k datu vydání Nálezu. Finanční arbitr nepochybil ani tím, že nevyzval znovu na doložení zaplaceného pojistného, neboť je v zájmu Navrhovatele prokázat výši plateb pojistného, které ačkoliv tvrdí neplatnost smlouvy, dále Instituci hradí.

Ustanovení § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi říká, že „[p]ři svém rozhodování vychází arbitr ze skutkového stavu věci“, není možný jiný výklad než ten, že při svém rozhodování vychází arbitr z doloženého stavu věci.

Finanční arbitr současně považuje námitku Navrhovatele ohledně nezjištěné výše zaplaceného pojistného za účelovou za situace, kdy Navrhovatel dne 4. 6. 2018 vyzval finančního arbitra k odstranění nečinnosti s odkazem na to, že finanční arbitr má shromážděny všechny podklady pro rozhodnutí.

Finanční arbitr doplňuje, že Navrhovatel, ačkoliv sám namítá, že finanční arbitr nezjistil řádně stav zaplaceného pojistného, žádné další platby pojistného v námitkovém řízení ani k výzvám finančního arbitra nedoložil, ačkoliv finanční arbitr Navrhovatele o jeho povinnosti předkládat důkazy na podporu svých tvrzení opakovaně poučil sdělením ze dne 25. 10. 2018.

7.4 K námitce neúplného zjištění výše nákladů strhávaných Institucí

Finanční arbitr vycházel při svém rozhodování z podkladů předložených Navrhovatelem a Institucí, ať již samostatně nebo na jeho vyžádání, a tyto shromážděné podklady považoval za dostačující pro rozhodnutí ve věci neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení. Finanční arbitr konstatuje, že pro rozhodnutí o neplatnosti Pojistné smlouvy je rozhodující zjištění neurčitosti ujednání o počátečních, správních a inkasních nákladech a případná neurčitost ujednání o dalších nákladech a poplatcích účtovaných v souvislosti s Pojistnou smlouvou nemůže ovlivnit výrok o její neplatnosti. Výše nákladů strhávaných Institucí není v Pojistné smlouvě ani pojistných podmínkách stanovena, proto by byl rozporné se zásadou procesní ekonomie, aby finanční arbitr v Nálezu, kterým prohlásil absolutní neplatnost Pojistné smlouvy kvůli neurčitě sjednané poplatkové struktuře, dále zjišťoval, jaké všechny náklady byly účtovány a velmi složitě ověřoval jejich výši. Navíc ověření skutečnosti, zda Instituce sdělila všechny svoje stržené náklady a poplatky, by nijak meritorně neovlivnilo rozhodnutí. Finanční arbitr tedy uzavírá, že nepochybil, když nezjišťoval výši dalších nákladů a poplatků strhávaných Institucí.

7.5 K úmyslnému bezdůvodnému obohacení Instituce a rozporu námitky promlčení vznesené Institucí s dobrými mravy

Finanční arbitr opakovaně odkazuje na příslušné závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, konkrétně k získání úmyslného bezdůvodného obohacení, že je „*nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a při přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování odvolací soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázána*“.

Finanční arbitr v řízení nezjistil, že by se Instituce nechovala v souladu se smlouvou, kterou považovala za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události. Navrhovatel své tvrzení, že Instituce měla úmysl, ať přímý nebo nepřímý, se bezdůvodně obohatit na úkor Navrhovatele, ničím nedoložil.

Instituce v dobré víře přijímala pojistné, neboť se domnívala, že přijímá pojistné do platné Pojistné smlouvy. Tuto její dobrou víru mohl narušit až dopis Navrhovatele, kterým se Navrhovatel domáhal vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy. Navrhovatel však dále pokračoval v placení pojistného a Instituce v souladu s tím, že kontinuálně považuje Pojistnou smlouvu za platnou, pojistné přijímala. Finanční arbitr tak konstatuje, že dobrá víra Instituce o tom, že přijaté pojistné je jejím majetkem, trvá až do pravomocného rozhodnutí, že Pojistná smlouva je neplatná.

Finanční arbitr musí dále odmítnout jako nedůvodnou i námitku Navrhovatele, že úmysl Instituce bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele lze dovodit v souvislosti s úředním sdělením České národní banky ze dne 2. 5. 2012 publikovaném dne 14. 5. 2012, když vydané úřední sdělení není způsobilé jakkoli prokázat úmysl Instituce bezdůvodně se obohatit na úkor Navrhovatele. Jak již finanční arbitr vysvětlil v Nálezu, úmyslné jednání by muselo být v konkrétním vztahu Navrhovatele s Institucí v řízení prokázáno, nelze jej pouze dovozovat.

Promlčení slouží v dlouhodobých smluvních vztazích právní jistotě, mimo jiné tím, že promlčení brání tomu, aby bylo ekonomicky velmi výhodné platnost smluvního vztahu zpochybnit (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3825/2011: „...*neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje*.“).

K námitce Navrhovatele, že v případě uplatnění námitky promlčení by Instituce z Pojistné smlouvy dostala více finančních prostředků, než v případě, kdyby Pojistná smlouva byla platná, finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 33 Odo 918/2006, že „*[c]ílem právní úpravy institutu promlčení v občanskoprávních vztazích je pobízet oprávněný subjekt (věřitele) pod určitou sankcí k tomu, aby vykonal svá práva včas, tj. v přiměřených - promlčecích - dobách u soudu a tak, aby donekonečna (a tedy neúnosně) nemohl oddalovat požadavek splnění od povinného subjektu (dlužníka). Smyslem institutu promlčení je čelit vzniku a existenci dlouhotrvajících práv a povinností provázených často i jejich určitou nejistotou, nejasností a pochybností. Má-li možnost promlčení nároku plnit pobídkovou funkci vůči věřiteli, pak zároveň přispívá k tomu, aby dlužník nebyl po časově neomezenou dobu vystaven ze strany věřitele hrozbě podání úspěšné žaloby*.“

Argumentace Navrhovatele o tom, že Instituci se při námitce promlčení „vyplatí“ neplatnost Pojistné smlouvy, je poněkud rozporuplná, neboť logicky neplatnosti smlouvy se v praxi dovolává ta strana, která by v tom, že by smlouva byla neplatná, spatřovala pro sebe nějakou výhodu. Pokud v určení neplatnosti Pojistné smlouvy Navrhovatel spatřuje znevýhodnění vlastní pozice, není finančnímu arbitrovi zřejmé, proč se tedy neplatnosti Pojistné smlouvy domáhá.

Ustanovení § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi sice stanoví, že „[ř]ízení se zahajuje na návrh navrhovatele“, nicméně žádné ustanovení zákona o finančním arbitrovi neukládá, že výsledek musí být pro navrhovatele příznivý, ba naopak podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi „[a]rbitr je povinen rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy“, tudíž výsledek řízení pro navrhovatele může být i negativní (např. navrhovatel obdrží méně než instituce nabízela smírně, navrhovatel obdrží jako vydání z bezdůvodného obohacení nižší částku než by činilo odkupné, kdyby pojistná smlouva byla platná atd.).

Nelze současně přehlédnout, že Navrhovatel je tou stranou, která se dovolává neplatnosti Pojistné smlouvy a vydání bezdůvodného obohacení, nikoli Instituce. Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů nezjistil, že by Instituce vznesla námitku promlčení za jiným účelem než jako obranu proti uplatněnému nároku.

Finanční arbitr setrvává na závěru, že neshledal, že by Instituce při vznesení námítky promlčení nebyla v dobré víře nebo že by námitku promlčení vznesla v rozporu s dobrými mravy a odkazuje na kapitolu 5.6 Nálezu.

7.6 Vydání bezdůvodného obohacení

Podle § 451 starého občanského zákoníku platí, „(1) Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. (2) Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“

Finanční arbitr v Nálezu dovedl, že se Instituce na úkor Navrhovatele obohatila přijatým pojistným.

Finanční arbitr současně v Nálezu vypořádal námitku promlčení nároků Navrhovatele, kterou Instituce důvodně vznesla tak, že za mezní datum rozhodné pro promlčení stanovil den 23. 11. 2013, tj. tři roky před podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem. Finanční arbitr pak ze shromážděných podkladů zjistil Navrhovatelem uhrazené platby pojistného od 23. 11. 2013 do 16. 11. 2017. Pozdější platby Navrhovatel nedoložil, byť Pojistná smlouva trvala a byl to právě Navrhovatel, kdo byl v souladu s § 10 odst. 1 písm. d) zákona o finančním arbitrovi povinen tvrdit a dokládat úhradu dalších případných plateb pojistného. Finanční arbitr proto v Nálezu konstatoval, že se Instituce obohatila na úkor Navrhovatele o částku 10.000 Kč, kterou je povinna vydat.

Finanční arbitr může rozhodovat pouze o doložených platbách, a nikoliv o hypotetických platbách, které měly být provedeny, jak vysvětlil výše v bodě 7.3 tohoto rozhodnutí, proto rozhodl v Nálezu pouze o platbách pojistného, které měl doloženy (a to do 16. 11. 2017). Pozdější platby pojistného v řízení před vydáním Nálezu Navrhovatel ani Instituce nedoložili.

Jelikož podle 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi není finanční arbitr vázán návrhem a aktivně opatřuje důkazy, finanční arbitr vyzval Instituci i Navrhovatele v průběhu řízení o námitkách, aby předložili aktualizovaný výpis zaplaceného pojistného (resp. další platby pojistného).

Z výpisu uhrazeného pojistného předloženého Institucí dne 3. 1. 2019 zjistil finanční arbitr, že Navrhovatel od platby uskutečněné dne 16. 11. 2017, kterou Instituce obdržela dne

20. 11. 2017, uhradil do dne 19. 12. 2018 (tj. datum poslední doložené platby pojistného) částku 6.500 Kč (13 plateb po 500 Kč).

S ohledem na tuto skutečnost, finanční arbitr mění svůj závěr z Nálezu ve smyslu, že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 16.500 Kč, která odpovídá nepromlčenému bezdůvodnému obohacení Instituce z přijatého pojistného zaplaceného Navrhovatelem Instituci na základě neplatné Pojistné smlouvy od 23. 11. 2013 (tj. tři roky před zahájením řízení před finančním arbitrem) do 19. 12. 2018 (poslední finančním arbitrem zjištěná platba pojistného).

K námitce Instituce, že je nutné při vypořádání plnění stran neplatné smlouvy zohlednit plnění poskytnutá Institucí ve formě poskytované pojistné ochrany a správy zaplaceného pojistného finanční arbitr odkazuje, že je zapotřebí rozlišovat mezi tím, zda se Navrhovatel obohatil, a tím jestli Instituci vznikla finanční újma, když pro bezdůvodné obohacení platí, že „[k] obohacení jednoho subjektu musí dojít na úkor subjektu druhého, tedy to, co představuje obohacení jedné strany, je současně újmou strany druhé“ (z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 30 Cdo 4131/2007). Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by Navrhovatel přijal od Instituce jiné plnění než odkupné. Pojistná smlouva, která je neplatná, ze své podstaty nemůže poskytovat Navrhovateli pojistnou ochranu, neboť tu poskytuje pouze platná Pojistná smlouva, Instituce tedy fakticky žádnou pojistnou ochranu neposkytovala.

Pokud Instituce argumentuje, že s přijatým pojistným, resp. přijatým bezdůvodným obohacením, měla náklady na jeho investování do zvolené investiční strategie, upravuje toto § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku: „*Ten, kdo předmět bezdůvodného obohacení vydává, má právo na náhradu nutných nákladů, které na věc vynaložil.*“

Starý občanský zákoník tedy přiznává pouze právo na nutné náklady, a nikoliv na jakékoliv náklady, které na věc obohacený vynaložil. Jelikož přijatým bezdůvodným obohacením jsou finanční prostředky v bezhotovostní formě, nejsou s nimi spojeny a priori žádné nutné náklady na jejich úschovu. Finanční arbitr tak konstatuje, že náklady, které Instituci vznikly, nejsou nutnými náklady ve smyslu § 458 odst. 3 starého občanského zákoníku.

K argumentaci Instituce, že pojistné investované do fondů se zhodnotilo, finanční arbitr konstatuje, že tuto situaci upravuje § 458 odst. 2 starého občanského zákoníku: „*S předmětem bezdůvodného obohacení musí být vydány i užitky z něho, pokud ten, kdo obohacení získal, nejednal v dobré víře.*“

A contrario obohacenému přísluší užitky z bezdůvodného obohacení, jednal-li v dobré víře. Finanční arbitr konstatuje, že Instituce v dobré víře přijímala pojistné, neboť se domnívala, že přijímá pojistné do platné Pojistné smlouvy. Tuto její dobrou víru mohl narušit až dopis Navrhovatele, kterým se Navrhovatel domáhal vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy. Navrhovatel však dále pokračoval v placení pojistného. Instituce naopak v souladu s tím, že kontinuálně považuje Pojistnou smlouvu za platnou, pojistné přijímala. Dobrá víra Instituce o tom, že přijaté pojistné je jejím majetkem, tak trvá až do pravomocného rozhodnutí, že Pojistná smlouva je neplatná. Instituci tedy přísluší užitky z bezdůvodného obohacení, tj. pokud se pojistné ve fondech zhodnotilo, má na toto zhodnocení právo a nemusí ho vydat Navrhovateli.

Finanční arbitr připouští, že vynaložením nákladů na uzavření Pojistné smlouvy, kterou shledal neplatnou, Instituci vznikla majetková újma, nicméně neshledává žádné předpoklady k tomu, aby za tuto majetkovou újmu byl Instituci odpovědný Navrhovatel.

K námitce Instituce o použití dvouleté subjektivní promlčecí doby finanční arbitr odkazuje, že Nejvyšší soud konstantně dovozuje, že „[z] hlediska posouzení počátku běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby podle § 107 odst. 1 obč. zák. je tedy rozhodný okamžik, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Jinak řečeno, pro začátek běhu subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení se vyžaduje skutečná

(prokázaná) a nikoli jen předpokládaná vědomost oprávněného. K tomu dochází tehdy, kdy oprávněný zjistí takové skutkové okolnosti, které mu umožní uplatnit jeho právo žalobou u soudu. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy (§ 457 obč. zák.) je pak rozhodující subjektivní moment, kdy oprávněný zjistí takové okolnosti, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná“ (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 306/2005).

Finanční arbitr nemá za prokázané, že by Navrhovatel již při uzavření Pojistné smlouvy věděl o neplatnosti Pojistné smlouvy a bezdůvodném obohacení Instituce, protože zjistil, že Navrhovatel se prokazatelně dozvěděl o alespoň přibližné nákladovosti produktu až na základě dopisu od Instituce ze dne 20. 4. 2016 s názvem „Informace k pojištění“, který připojil k návrhu na zahájení řízení a z kterého je patrná výše kapitálové hodnoty, výše rezervy na nesplacené počáteční náklady a výše odkupného, Navrhovatel současně věděl, kolik Instituci uhradil na pojistném. Ačkoliv tedy subjektivní promlčecí doba počala běžet již v dubnu roku 2016 a nikoliv v říjnu roku 2016, jak finanční arbitr dovodil v Nálezu, na závěru, že se v daném případě použije tříletá objektivní promlčecí doba, toto zjištění nemá vliv a finanční arbitr odkazuje na kapitolu 5.6 Nálezu.

Finanční arbitr tak v Nálezu rozhodl věcně správně, když při vypořádání vztahů z neplatné Pojistné smlouvy zohlednil námitku promlčení vznesenou Institucí. Protože finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel uhradil Instituci další platby pojistného, ukládá Instituci povinnost vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení v celkové výši 16.500 Kč.

7.7 K úrokům z prodlení

Finanční arbitr v kapitole 5.7 Nálezu podrobně odůvodnil, kdy se Instituce dostala do prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení, stejně jako to, že promlčení části nároku má vliv na právo na úroky z prodlení.

Navrhovatel nenamítá, že by finanční arbitr rozhodl v této části nesprávně, jen žádá přiznání úroků z celé částky bezdůvodného obohacení, kterou požadoval v návrhu na zahájení řízení bez ohledu na částečné promlčení jeho nároku.

Vzhledem ke skutečnosti, že finanční arbitr na svých závěrech ohledně promlčení setrvává, nezbývá mu než setrvat i na výši úroků z prodlení, tak jak je vyčíslil v Nálezu.

8. K výrokům rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr neshledal, že by ve věci určení neplatnosti Pojistné smlouvy rozhodl věcně nesprávně, a setrvává tak na svém právním závěru, že Pojistná smlouva je neplatná pro neurčitost ujednání o nákladech a rizikovém pojistném, a že Instituce je povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení.

Vzhledem ke skutečnosti, že finanční arbitr zjistil v řízení další uhrazené platby pojistného, rozhodl o změně výroku II. Nálezu, tak, aby zohlednil i pozdější platby, kterými se Instituce na úkor Navrhovatele obohatila. Navrhovatel tak má nárok na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy ve výši 16.500 Kč odpovídající nepromlčenému pojistnému, které Navrhovatel uhradil do prosince roku 2018. V návaznosti na změnu výroku II. finanční arbitr mění i výrok III. Nálezu o zamítnutí zbývající části návrhu Navrhovatele. Protože 10 % z částky, kterou je Instituce povinna zaplatit Navrhovateli nepřekračuje minimální sazbu sankce podle § 17a zákona o finančním arbitrovi, potvrzuje finanční arbitr výrok IV. Nálezu.

Na základě výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výrocích tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený náleze, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá náleze právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce jcxgx98
Instituce – datová schránka v93dkf5

